

Το επίπεδο εξέλιξης του ενεργητικού λεξιλογίου των ελληνοπαίδων ηλικίας 4:8–6:5 ετών

Δ. Ζάχαρης

*Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων
Καθηγητής Μαθηματικών στη Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση*

Εισαγωγή

Η γλωσσική εξέλιξη του ανθρώπου αποτελεί ένα από τα κεντρικότερα αντικείμενα της σύγχρονης εξελικτικής ψυχολογίας γενικώς, αλλά και της προσχολικής και σχολικής αγωγής ειδικώς. Ιδιαίτερο ενδιαφέρον παρουσιάζει η εξέλιξη του λεξιλογίου του παιδιού στα πλαίσια της γενικής γλωσσικής του εξέλιξης. Η ικανότητα χρησιμοποίησης λέξεων για την ονομασία αντικειμένων, ενεργειών, δραστηριοτήτων, αναγκών, φαινομένων κλπ. είναι ένα ιδιαίτερο χαρακτηριστικό, αλλά και μια ιδιαίτερη ικανότητα του ανθρώπου, στην οποία εκφράζεται η λειτουργία οργάνωσης των αισθητηριακών και γνωστικών του δεδομένων (Lenneberg, 1972, 160). Το σύνολο των λέξεων, που χρησιμοποιεί ένας άνθρωπος κατά την επικοινωνία του με το περιβάλλον και κατά τη λύση των προβλημάτων του, δηλαδή κατά την προσαρμογή του ή την αναπροσαρμογή του, αποτελεί το λεξιλόγιό του (Wendler και Seidner, 1970, 160).

Το λεξιλόγιο είναι η βάση της γνωστικής εξέλιξης του παιδιού. Δημιουργείται από τις εμπειρίες, δηλαδή από τη μάθηση και αποτελεί ένα εργαλείο για την πρόκληση νέων μαθήσεων και για την οργάνωση νέων εμπειριών. Οι λέξεις, δηλαδή, οργανώνουν την εμπειρία και δίνουν τη δυνατότητα στον άνθρωπο να τη χρησιμοποιεί με τη μορφή εννοιών. Το λεξιλόγιο είναι το υλικό, με τη βοήθεια του οποίου προωθείται η ικανότητα του

προσώπου να διαφοροποιεί το περιβάλλον του και να ταξινομεί τις εμπειρίες του. Είναι φανερό, ότι καθυστέρηση στην εξέλιξη του λεξιλογίου του παιδιού, από οποιαδήποτε αιτία και αν αυτή μπορεί να προέρχεται, σημαίνει καθυστέρηση και στη γενική εξέλιξη της προσωπικότητας στο σύνολό της.

Το λεξιλόγιο που διαθέτει κάθε άνθρωπος σ' ένα ορισμένο επίπεδο εξέλιξής του, διακρίνεται σε δύο κατηγορίες: στο ενεργητικό και στο παθητικό λεξιλόγιο (Kozielecki, 1971, 11, Ζάχαρης, 1994, 188). Το ενεργητικό λεξιλόγιο αποτελείται από τις λέξεις εκείνες που μπορεί ο άνθρωπος να χρησιμοποιεί αυθόρμητα κατά την αντιπαράθεσή του με τον εσωτερικό ή με τον εξωτερικό του κόσμο, ενώ το παθητικό λεξιλόγιο περιλαμβάνει τις λέξεις που καταλαβαίνει σε μια δεδομένη ηλικία. Είναι προφανές ότι το παθητικό λεξιλόγιο του ανθρώπου είναι ευρύτερο του ενεργητικού λεξιλογίου.

Ο ρυθμός εξέλιξης του λεξιλογίου του παιδιού (ενεργητικού και παθητικού) και η πιθανή καθυστέρησή του μπορεί να οφείλεται σε ενδογενείς παράγοντες, όπως είναι η νοημοσύνη, η γλωσσική προίκα, ο ατομικός ρυθμός εξέλιξης γενικώς (Hurlock, 1970, Nickel, 1982), αλλά κυρίως σε εξωγενείς παράγοντες, όπως είναι το γλωσσικό πρότυπο της οικογένειας, το κοινωνικό στρώμα προέλευσης, το σχολείο φοίτησης και το είδος της σχέσης μητέρας-παιδιού (Nickel, 1982, Schenk-Danzinger, 1985, Ζάχαρης, 1994).

Αν το κοινωνικό περιβάλλον προσφέρει στο παιδί φτωχό γλωσσικό υλικό, τότε οι γλωσσικές του ικανότητες εξελίσσονται ανεπαρκώς, το λεξιλόγιό του παραμένει μικρό, δε διαθέτει σαφείς έννοιες και επομένως δεν μπορεί να επικοινωνεί σωστά με το περιβάλλον του. Τα παιδιά των κατώτερων κοινωνικών τάξεων έχουν μικρότερες επιδόσεις στη γλωσσική ικανότητα, δηλαδή στον πλούτο του λεξιλογίου, στη συχνότητα των γλωσσικών εκδηλώσεων, στη διαφοροποίηση των λέξεων και των φθόγγων και στην άρθρωση, σε σύγκριση με τα παιδιά της μεσαίας κοινωνικής τάξης. Σύμφωνα με τον McCarthy (1930), υπάρχει σχέση μεταξύ του επαγγέλματος του πατέρα και του μήκους της πρότασης (του αριθμού των λέξεων) των παιδιών. Τα παιδιά των ακαδημαϊκών και των εμπορών υπερέχουν στον τομέα αυτό σε σύγκριση με τα παιδιά των εργατών (βλ. Ζάχαρης, 1994, 194).

Στην παρούσα εργασία παρουσιάζουμε τα αποτελέσματα της έρευνάς μας σχετικά με το επίπεδο εξέλιξης του ενεργητικού λεξιλογίου των παιδιών της προσχολικής ηλικίας (4:8 μέχρι 6:5 ετών). Οι παράγοντες (ενδογενείς και εξωγενείς), που προκαλούν τις διαφορές στον πλούτο του

λεξιλογίου μεταξύ των παιδιών, βρίσκονται εκτός του πλαισίου αυτής της έρευνας. Ενδιαφερόμαστε κυρίως να διαπιστώσουμε το ρυθμό και την πορεία εξέλιξης του χρησιμοποιούμενου λεξιλογίου με την αύξηση της ηλικίας και όχι να ερευνήσουμε καθυστερήσεις ή διατομικές διαφορές. Η διαπίστωση της γλωσσικής καθυστέρησης ενός παιδιού μπορεί να γίνει με τη βοήθεια ενός ψυχομετρικού εργαλείου.

Ποιοτική και ποσοτική εξέλιξη του λεξιλογίου

Η ομιλία στην κυριολεξία της αρχίζει από τη στιγμή που το βρέφος παράγει τους ίδιους φθόγγους με μια ορισμένη σταθερότητα, σε συνδυασμό με ορισμένα βιώματά του, που αναφέρονται σε πρόσωπα, πράγματα και σε καταστάσεις (Nickel, 1982, 154). Φθογγικούς σχηματισμούς, που πλησιάζουν στη γλώσσα των ενηλίκων, παράγει το βρέφος στο τέλος του πρώτου έτους. Είναι μεμονωμένες μονοσύλλαβες ή δισύλλαβες λέξεις ή φθογγικά συμπλέγματα (π.χ. "μαμά", "νταντά"), τα οποία εκφράζουν συνήθως επιθυμίες και αψιθυμίες και δείχνουν ότι το βρέφος επιδιώκει κάποιο σκοπό. Πρόκειται για τις ονομαζόμενες "μονολεκτικές προτάσεις" (Stern, 1952, Nickel, 1982, 156).

Από τα μέσα του δεύτερου έτους (1:6), το παιδί συνδέει δύο λέξεις για να εκφράσει ένα γεγονός (π.χ. "να παπά"), ενώ με τη συμπλήρωση του δεύτερου έτους συνδέει περισσότερες λέξεις, το πλείστον σε άκλιτη μορφή, για να εκφράσει μια κατάσταση (Remplein, 1971, 206). Οι προτάσεις αυτές είναι "τηλεγραφικές", αφού δεν έχουν άρθρα και ρήματα (π.χ. "εκεί μπαμπάς").

Παρατηρούμε λοιπόν ότι το αρχικό λεξιλόγιο αποτελείται από επιφωνήματα και ουσιαστικά, πράγμα που σημαίνει ότι το μικρό παιδί στα πρώτα στάδια της ζωής του αντιλαμβάνεται μόνο τα συγκεκριμένα αντικείμενα. Οι αρχικές λέξεις του είναι συναισθηματικά τονισμένες, γιατί εκφράζουν, όπως τονίσαμε και παραπάνω, επιθυμίες, συναισθήματα και αψιθυμίες (Meumann, 1908, Bühler K., 1922).

Με την έναρξη του ενεργητικού σταδίου εξέλιξης του παιδιού το λεξιλόγιό του πλουτίζεται βαθμιαίως και με ρήματα. Σε μεταγενέστερα στάδια εξέλιξης το λεξιλόγιό του δε διευρύνεται μόνο με νέες λέξεις, αλλά προσεγγίζει και προς το γλωσσικό πρότυπο του ενηλίκου.

Το λεξιλόγιο του παιδιού αυξάνει αρχικώς με βραδύ ρυθμό, στην προσχολική ηλικία αυξάνει ταχύτατα και εν συνεχεία ο ρυθμός αύξησης γίνεται βραδύτερος, χωρίς εντούτοις να εμφανίζει ποτέ στασιμότητα στην εξέλιξή του. Η μεγαλύτερη αύξηση στον αριθμό των λέξεων παρατηρείται με-

ταξύ 2:6 και 3:0 ετών (450 λέξεις). Στο τέλος του 6ου έτους το παιδί διαθέτει 2562 λέξεις (Smith, 1926, Ζάχαρης, 1994, 188-189). Όμως το χρησιμοποιούμενο, δηλαδή το ενεργητικό, λεξιλόγιο του παιδιού, είναι πολύ μικρότερο από το διαθέσιμο. Έρευνες του Shirley, (1933) έδειξαν ότι πριν από τη συμπλήρωση του δευτέρου έτους το ενεργητικό λεξιλόγιο των παιδιών, δηλαδή ο συνολικός αριθμός των διαφόρων λέξεων που χρησιμοποιούσαν, κυμαινόταν μεταξύ 6 και 126. Νεότερες έρευνες του Templin (1957) έδειξαν σημαντικά υψηλότερες τιμές ως προς τον αριθμό των χρησιμοποιούμενων λέξεων και ως προς το μέγεθος των προτάσεων από ό,τι είχαν δείξει παλαιότερες έρευνες. Αυτό μπορεί να οφείλεται στη βελτίωση των συνθηκών της ζωής, στη μείωση του χρόνου εργασίας των γονέων από τα κατώτερα κοινωνικά στρώματα και επομένως στην αύξηση του χρόνου απασχόλησης με τα παιδιά (McCarthy 1959). Γενικώς η αύξηση του λεξιλογίου του παιδιού κατά τη νηπιακή ηλικία είναι ραγδαία, με αποκορύφωμα, όπως γράψαμε παραπάνω, την ηλικία μεταξύ 2:6 και 3 ετών, δηλαδή την "ηλικία των ερωτήσεων" (Schenk-Danzinger, 1985, 77).

Η επίδραση του σχολείου στα πρώτα σχολικά έτη συμβάλλει στην προοδευτική διαφοροποίηση των φθόγγων, στη βελτίωση της άρθρωσης και στη ραγδαία αύξηση του ενεργητικού και του παθητικού λεξιλογίου του παιδιού, αλλά και στην είσοδο αργότερα σ' αυτό αφηρημένων λέξεων. Από την είσοδο του παιδιού στο σχολείο μέχρι την έκτη τάξη (12ο έτος), υπερδιπλασιάζεται το λεξιλόγιό του, οι δε διατομικές διακυμάνσεις, που οφείλονται στις διαφορετικές μαθησιακές εμπειρίες, στη νοημοσύνη και στην παρώθηση, είναι αρκετά μεγάλες (Smith, 1941, Bryan, 1953, Nickel, 1981).

Η αύξηση του λεξιλογίου του παιδιού οφείλεται και σε δύο περαιτέρω λόγους:

α) Οι γνωστές λέξεις λαμβάνουν βαθμιαίως νέες και διαφοροποιημένες σημασίες. π.χ. η λέξη κυκλοφορία χρησιμοποιείται σε πολλές καταστάσεις (κυκλοφορία ανθρώπων, αυτοκινήτων, χρήματος, ιδεών κλπ.) και

β) Το παιδί αυξάνει το λεξιλόγιό του μέσω της διδασκαλίας της ανάγνωσης και της πραγματογνωσίας.

Το λεξιλόγιο του παιδιού των πρώτων σχολικών ετών είναι πλήρως συγκεκριμένο, οι δε αφηρημένες έννοιες αρχίζουν να κάνουν την εμφάνισή τους από το πέμπτο σχολικό έτος. Γενικώς παρατηρείται μια βαθμιαία αύξηση των αφηρημένων εννοιών, των επιθέτων, των προθέσεων και των αναφορικών αντωνυμιών με ταυτόχρονη μείωση των επιρρημάτων (Beckmann, 1927, Schenk-Danzinger, 1985, 221). Η σαφής αύξηση των αντωνυμιών, των επιθέτων και των προθέσεων μεταξύ του 8ου και 14ου έτους διαπιστώθηκε και από τον Neuhaus (1962) στις προφορικές εκφρά-

σεις των παιδιών με ταυτόχρονη σταθερότητα στα ποσοστά των ουσιαστικών (25%) και των ρημάτων (20 %). Τα είδη των ρημάτων που χρησιμοποιούνται στα πρώτα σχολικά έτη είναι λίγα σε αριθμό. Κυρίως χρησιμοποιούν τα παιδιά τα ρήματα "κάνω", "έχω" και "είμαι". Γενικώς η παιδική γλώσσα είναι αρχικώς φτωχή σε επίθετα, αντωνυμίες και προθέσεις.

Τα αποτελέσματα των ερευνών των διαφορών ψυχολόγων για την αύξηση του λεξιλογίου είναι δύσκολο μεθοδολογικώς να συγκριθούν, επειδή το είδος της μέτρησης είναι διαφορετικό. Είναι σαφές ότι οι εκτιμήσεις εξαρτώνται από το δείγμα των λέξεων και από τα κριτήρια των εκτιμήσεων. Επίσης τα όρια μεταξύ παθητικού και ενεργητικού λεξιλογίου είναι ρευστά, αν συνυπολογίζονται λέξεις, οι οποίες κάποτε ανήκαν στο ενεργητικό λεξιλόγιο, αλλά κατά το χρόνο καταρτισμού του λεξιλογίου του test έχουν ξεχασθεί.

Η μέθοδος εξακρίβωσης του λεξιλογίου του παιδιού σε μια ορισμένη ηλικία συνίσταται στο εξής: από έναν περιορισμένο αριθμό λέξεων να βγουν συμπεράσματα για το μέγεθος του συνόλου του λεξιλογίου που διαθέτει το παιδί. Προβληματική είναι όμως η επιλογή των λέξεων, γιατί μεταξύ του παιδικού λεξιλογίου και του λεξιλογίου των ενηλίκων υπάρχουν χαρακτηριστικές διαφορές. Εκτός αυτού πολύ λίγα γνωρίζουμε σήμερα για την ανάπτυξη, τη σύνθεση και το εύρος του παιδικού λεξιλογίου. Η εξελικτική ψυχολογία ενδιαφέρθηκε μέχρι σήμερα κυρίως για τα στάδια εξέλιξης της σύνταξης και της φωνολογίας και λιγότερο του λεξιλογίου. Το λεξιλόγιο του παιδιού εξαρτάται τόσο από την ηλικία, όσο και από το περιβάλλον του και σε κάθε περίπτωση μπορεί να αποκλίνει έντονα από το μέσο όρο του λεξιλογίου της ομάδας¹. Η αυθαίρετη επιλογή των λέξεων ενός test, οι οποίες πρέπει να είναι στατιστικώς αντιπροσωπευτικές, δεν μπορεί να συμφωνεί με τη δομική αντίληψη του λεξιλογίου της γλώσσας των ενηλίκων. Μόνο με την αύξηση της ηλικίας προσεγγίζει βαθμιαίως το σύνολο του λεξιλογίου του παιδιού στο πρότυπο "λεξικό" της ομάδας. Από τα ανωτέρω γίνεται σαφές ότι τα tests λεξιλογίου στην παιδική ηλικία είναι τόσο πιο αξιόπιστα και πιο έγκυρα, όσο μεγαλύτερα είναι τα παιδιά. Όμως είναι ανάγκη να υπάρχει δυνατότητα μέτρησης και του λεξιλογίου των μικρότερων παιδιών, γιατί η μέτρηση του ενεργητικού λεξιλογίου είναι απαραίτητη όχι μόνο στη φωνιατρική διαγνωστική, αλλά και στην έρευνα της νοημοσύνης και στην αξιολόγηση του γλωσσικού επιπέδου του παιδιού.

Τα μέχρι σήμερα χρησιμοποιούμενα στην ψυχοδιαγνωστική tests για τη διάγνωση του λεξιλογίου του παιδιού προσφέρουν μόνο σχετικές δυνατό-

¹ Η ομάδα περιλαμβάνει όλες τις ηλικίες και φυσικά και τους ενηλίκους.

τητες προσέγγισής του. Ακόμα, δεν κάνουν καθαρή διάκριση μεταξύ του ενεργητικού και του παθητικού λεξιλογίου. Εμείς, για την έρευνα του λεξιλογίου των παιδιών ηλικίας 4:8 - 6:5 ετών χρησιμοποιήσαμε το test ενεργητικού λεξιλογίου (AWST) των Kiese/Kozielecki (1979), το οποίο περιλαμβάνει αντιπροσωπευτικές λέξεις από όλες τις περιοχές της ζωής του παιδιού.

Σκοπός της έρευνας

Ο σκοπός της έρευνάς μας ήταν να διαπιστώσουμε αφενός μεν το επίπεδο εξέλιξης του ενεργητικού λεξιλογίου των παιδιών της ως άνω ηλικίας, αφετέρου δε το ρυθμό εξέλιξής του κατά χρονικά διαστήματα (π.χ. τρίμηνα), αφού είναι δεδομένο ότι με την αύξηση της ηλικίας μεταβάλλεται και ο γλωσσικός πλούτος των παιδιών. Τέλος, επιδίωξή μας ήταν να καταρτίσουμε, με βάση τα αποτελέσματα εφαρμογής του test, έναν πίνακα στάθμισης (εκατοστιαίες τιμές), ο οποίος θα αποτελεί το σημείο αναφοράς για κάθε επίδοση των παιδιών της ηλικίας αυτής στον γλωσσικό αυτόν τομέα. Είναι προφανές ότι οι συγκρίσεις των γλωσσικών επιδόσεων των παιδιών με το σταθερό αυτό μέτρο δίνουν τη δυνατότητα παιδαγωγικής επέμβασης για εκείνα τα παιδιά, των οποίων το ενεργητικό λεξιλόγιο είναι χαμηλότερο από το αντίστοιχο της ηλικίας τους.

Η υπόθεση

Η εναλλακτική μας υπόθεση ήταν ότι, υπό κανονικές οικογενειακές και λοιπές περιβαλλοντικές συνθήκες, το ενεργητικό λεξιλόγιο των παιδιών, όπως και το σύνολο των γλωσσικών ικανοτήτων (άρθρωση, σύνταξη κ.λ.π.) αυξάνει με την ηλικία. Αν αυτό δε συμβαίνει σε κάποιο παιδί, τότε υπάρχει μια σοβαρή ένδειξη ότι η γλωσσική εξέλιξη του συγκεκριμένου ατόμου δεν συμβαίνει ομαλώς και πρέπει να ενεργοποιηθεί η οικογένεια και το νηπιαγωγείο.

Το δείγμα

Το δείγμα της έρευνάς μας περιέλαβε το σύνολο σχεδόν των νηπίων της πόλης των Ιωαννίνων (425) ηλικίας 4:8 - 6:5 ετών τα οποία φοιτούσαν στα νηπιαγωγεία και παρακολουθούσαν από τους φοιτητές του Τμήματος Νηπιαγωγών κατά τις εκεί επισκέψεις τους. Τα νήπια χωρίστηκαν σε πέντε

(5) ομάδες με βάση την ηλικία τους, ήτοι:

Α' ομάδα:	4:8 - 5:1	N=149
Β' ομάδα:	5:2 - 5:5	N=79
Γ' ομάδα:	5:6 - 5:9	N=97
Δ' ομάδα:	5:10 - 6:1	N=81
Ε' ομάδα:	6:2 - 6:5	N=19

Είναι σαφές ότι οι ομάδες δεν ήταν ισάριθμες, επειδή αυτός ήταν ο αριθμός των παιδιών των νηπιαγωγείων τα οποία επισκέπτονταν οι φοιτητές. Η Ε' ομάδα είχε πολύ μικρό αριθμό παιδιών και για το λόγο αυτό παρατηρείται, όπως θα διαπιστώσουμε στη συνέχεια, μια μικρή μείωση αντί για αύξηση των στατιστικών της τιμών.

Μολονότι η διαφορά ηλικίας μεταξύ των ομάδων ήταν πολύ μικρή (τρίμηνο), εντούτοις η διαφοροποίηση του ενεργητικού λεξιλογίου από ομάδα σε ομάδα είναι προφανής (βλ. περαιτέρω).

Η δομή του test ενεργητικού λεξιλογίου (AWST)

Σύμφωνα με τους κατασκευαστές του (Kiese και Kozielski) το AWST είναι ένα μονοδιάστατο test, το οποίο εξετάζει την ονοματολογική και περιγραφική γλώσσα των παιδιών ηλικίας 3-6 ετών. Για το λόγο αυτό περιλαμβάνει μόνο λέξεις περιεχομένου και όχι λειτουργικές λέξεις. Η λέξη θεωρείται ως γλωσσικό υποκατάστατο μιας έννοιας.

Το υλικό του test περιλαμβάνει ένα σπειροειδές τεύχος με τις εικόνες των λέξεων του test, ένα φύλλο εξέτασης και πίνακες στάθμισης (αθροιστικές συχνότητες) για αγόρια και κορίτσια. Το περιεχόμενο του test αποτελείται από 82 προβλήματα (λέξεις), τα οποία παρουσιάζονται στο παιδί διαδοχικώς από τον ερευνητή με τη μορφή ασπρόμαυρων εικόνων, με την παράκληση να τις ονομάσει. Οι έννοιες που εξετάζει το test είναι 64 ουσιαστικά (78%), 17 ρήματα (21%) και 1 επίθετο (1%). Σύμφωνα με τους κατασκευαστές του test οι έννοιες αυτές επιλέχθηκαν με βάση την αναλογία των τριών αυτών ειδών των λέξεων στο λεξιλόγιο των παιδιών της ηλικίας 3-6 ετών, ενώ παράλληλα δόθηκε μεγάλη προσοχή κατά την επιλογή των εννοιών στην κύρια λειτουργία της λέξης, που είναι η μεταβίβαση ενός περιεχομένου για τη γνώση του αντικειμένου.

Για την εφαρμογή του test δεν υπάρχει χρονικός περιορισμός. Ο συνήθης χρόνος εφαρμογής είναι 10 μέχρι 15 λεπτά. Η αξιολόγηση του αποτελέσματος από την εφαρμογή του test είναι διχοτομική (σωστό ή λάθος) για

κάθε απάντηση του παιδιού. Το άθροισμα των σωστών απαντήσεων (ονομασία εικόνων) αποτελεί το ποσοτικό αποτέλεσμα. Εν συνεχεία είναι δυνατή και η ερμηνεία του αποτελέσματος μέσω των αθροιστικών συχνοτήτων για αγόρια και κορίτσια και για κάθε ηλικία (4,5 και 6 ετών).

Το AWST 3-6 εξετάζει μια μεμονωμένη γλωσσική ικανότητα. Με βάση το σύνολο των σωστών απαντήσεων στις εικόνες που δείχνει ο ερευνητής, επιτρέπει να εξαχθούν συμπεράσματα για το μέγεθος του ενεργητικού λεξιλογίου των παιδιών ηλικίας 3-6 ετών. Το test μπορεί να χρησιμοποιηθεί όχι μόνο για τη διάγνωση καθυστερήσεων στη γλωσσική εξέλιξη, αλλά και για τη λήψη ειδικών προληπτικών μέτρων, με βάση την αξιολόγηση της γλωσσικής εξέλιξης στον τομέα του λεξιλογίου κατά την προσχολική ηλικία, δηλαδή κατά την φοίτηση του παιδιού στο νηπιαγωγείο. Ένα τέτοιο μέτρο μπορεί να είναι η γλωσσική ενίσχυση στα προσχολικά ιδρύματα.

Για την αξιολόγηση των απόλυτων τιμών που επιτυγχάνει ένα παιδί χρησιμοποιούνται οι αθροιστικές συχνότητες του αποτελέσματος της εφαρμογής του test σε ένα παιδικό πληθυσμό. Οι αθροιστικές συχνότητες μπορούν να μετετραπούν σε T - τιμές.

Η εφαρμογή του AWST 3-6

1. Οι όροι της έρευνας και το δείγμα

Κατά τη διάρκεια εφαρμογής του test από ειδικά εκπαιδευμένες φοιτήτριες του Π.Τ.Ν. του Πανεπιστημίου Ιωαννίνων, έγινε προσπάθεια να είναι όμοιες οι συνθήκες εξέτασης για όλα τα παιδιά, έτσι ώστε οι διαφορές στο αποτέλεσμα του test να ανάγονται σε ατομικές διαφορές επίδοσης των παιδιών και όχι σε αποκλίσεις των συνθηκών εφαρμογής του test. Ο χώρος εξέτασης ήταν το γραφείο του νηπιαγωγείου, και έτσι αποφευγόταν η ενόχληση του παιδιού από θορύβους ή από οπτικούς ερεθισμούς. Το παιδί καθόταν σε ένα τραπέζι και είχε μπροστά του το σπειροειδές τεύχος με τις εικόνες, ενώ η ερευνήτρια (φοιτήτρια) καθόταν σε διπλανό τραπέζι, και είχε μπροστά της το φύλλο εξέτασης.

Δύο προϋποθέσεις είχαν εκπληρωθεί πριν από την εφαρμογή του test: α) η πλήρης γνώση του test από τις ερευνήτριες και β) η πλήρης γνωριμία τους με τα παιδιά του νηπιαγωγείου (προνήπια και νήπια). Η γνωριμία των φοιτητριών με τα παιδιά ήταν φυσικό επακόλουθο της άσκησης τους στα νηπιαγωγεία, στα πλαίσια των πρακτικών τους ασκήσεων στο μάθημα "Διδακτική μεθοδολογία του νηπιαγωγείου". Έτσι το πρόβλημα της απο-

κατάστασης επαφής με τα παιδιά και της αυθόρμητης συμμετοχής τους στο test ήταν λυμένο.

2. Η διαδικασία της έρευνας

Όπως είπαμε και παραπάνω το test δόθηκε ατομικά σε κάθε παιδί με την εξής οδηγία:

" Τώρα θα κοιτάμε εικόνες και εσύ θα μου λες τι βλέπεις. Τι είναι αυτό"; (Όταν υπήρχαν ρήματα: "Τι κάνει αυτός ή αυτή;").

Όταν το παιδί, σε περιπτώσεις όχι ολόκληρου, αλλά τμήματος ενός αντικειμένου, ονόμαζε ολόκληρο το αντικείμενο (π.χ. αντί για κεφάλι έλεγε άλογο), τότε η ερευνήτρια ρωτούσε σκόπιμα: "Και αυτό εδώ τι είναι;", δείχνοντας συγχρόνως με το δάχτυλό της. Περαιτέρω υποδείξεις δε δίνονταν. Όταν το παιδί έδινε λαθεμένη ή δεν έδινε καθόλου απάντηση¹, η διαδικασία συνεχιζόταν με την επόμενη εικόνα. Όλες οι απαντήσεις που απέκλιναν από αυτές του φύλλου εξέτασης καταγράφονταν αυτούσιες στην αντίστοιχη σειρά, οι δε σωστές απαντήσεις σημειώνονταν με ένα σταυρό στη στήλη "αυθόρμητη απάντηση". Και οι σωστές απαντήσεις που έδινε το παιδί μετά από ερώτηση του ερευνητή καταγράφονταν με ένα σταυρό στη στήλη "απάντηση μετά από ερώτηση".

3. Αξιολόγηση και ερμηνεία του AWST 3-6

Με το test ενεργητικού λεξιλογίου εξετάσθηκε η ικανότητα των παιδιών να ονομάζουν με ακρίβεια εικόνες, με την προϋπόθεση ότι γνώριζαν τα αντικείμενα που παριστάνουν. Για κάθε εικόνα που ονόμαζαν τα παιδιά σωστά, έπαιρναν ένα βαθμό. Ως σωστές κρίθηκαν οι απαντήσεις:

- α) που περιέχονται στο φύλλο εξέτασης,
- β) τα συνώνυμα των εννοιών,
- γ) οι σύνθετες λέξεις, οι οποίες περιέχουν τη σχετική έννοια και έχουν την ίδια σημασία,
- δ) ονομασίες αντικειμένων, τα οποία μπορεί να παριστάνει η εικόνα (π.χ. τρυπάνι αντί για εκπωματιστήρας).

Η σωστή σημασιολογικώς χρήση μιας λέξης αξιολογείται ως σωστή

¹ Οι ερωτήσεις που απαντήθηκαν από λιγότερο από 5% των παιδιών ($P < 5$) ή από περισσότερο από 98% ($P > 98$) θεωρούνται ή πολύ δύσκολες ή πολύ εύκολες για τη συγκεκριμένη ηλικία. Στις περιπτώσεις αυτές δεν πρέπει να περιλαμβάνονται στο test ενεργητικού λεξιλογίου, σύμφωνα με τους κατασκευαστές.

και όταν ακόμα είναι γραμματικώς λάθος.

Ως λαθεμένες θεωρούνται οι απαντήσεις:

- α) που είναι χαρακτηρισμοί ξένοι προς το αντικείμενο,
- β) που είναι καθαρές περιγραφές ενεργειών,
- γ) ασαφείς γενικές έννοιες (π.χ. "ένα πράγμα", "αυτός κάνει κά-τι").
- δ) ελλειψη απάντησης ("δεν ξέρω").

α) Μέσος όρος και εύρος απαντήσεων στις ερωτήσεις του test, κατά ηλικία

Το ποσοτικό αποτέλεσμα του test βγήκε από την άθροιση των επιμέρους τιμών που πήρε κάθε παιδί από τις σωστές απαντήσεις του και που συνολικώς δεν υπερέβαινε τους 82 βαθμούς. Μια πρώτη, ποσοτική, αξιολόγηση των αποτελεσμάτων δίνει ο πίνακας 1 για το σύνολο των παιδιών, αγοριών και κοριτσιών, κάθε ηλικίας.

Πίνακας 1

Μέσος όρος, διακύμανση και εύρος των επιδόσεων των 425 παιδιών στο test ενεργητικού λεξιλογίου, κατά ηλικία

Ηλικία	Απόλυτη συχνότητα	Μέσος όρος απαντήσεων X	Διακύμανση S.D.	Εύρος απαντήσεων	
				μικρότερη τιμή	μεγαλύτερη τιμή
4:8 - 5:1	149	38,39	13,16	9	68
5:2 - 5:5	79	40,75	11,729	11	68
5:6 - 5:9	97	44,45	9,794	20	70
5:10-6:1	81	44,296	11,455	21	73
6:2 - 6:5	19	44,47	10,548	25	62
Σύνολο	425				

Ο ανωτέρω πίνακας μας δίνει μια γενική εικόνα των επιδόσεων των παιδιών κατά ηλικία, η οποία μας οδηγεί στα πρώτα σφαιρικά συμπεράσματα, τα οποία είναι τα ακόλουθα:

1) Ο μέσος όρος των απαντήσεων των παιδιών, αγοριών και κοριτσιών μαζί, αυξάνει με την ηλικία. Μια εξαίρεση παρατηρείται στο μέσο όρο της τελευταίας ομάδας (6:2 - 6:5 ετών), της οποίας ο μέσος όρος των επιδόσε-

ών της μειώνεται κατά δύο μονάδες έναντι του μέσου όρου των επιδόσεων της αμέσως μικρότερης σε ηλικία ομάδας (5:10-6:1). Αυτό οφείλεται προφανώς στο πολύ μικρό δείγμα της ομάδας αυτής (19 υποκείμενα). Το στοιχείο αυτό δε μειώνει σε καμιά περίπτωση την επίδραση του παράγοντα της ηλικίας στην εξέλιξη του ενεργητικού λεξιλογίου.

2) Η μικρότερη τιμή του εύρους των απαντήσεων αυξάνει με την ηλικία (9, 11, 20, 21, 25). Το ίδιο παρατηρείται και στη μεγαλύτερη τιμή (68, 70, 73), με εξαίρεση τη μεγαλύτερη τιμή του εύρους της ομάδας 6:2-6:5 ετών η οποία, για το λόγο που αναφέραμε ανωτέρω (μικρός αριθμός δείγματος), παρουσιάζει μια αισθητή μείωση.

3) Η μικρότερη τιμή του εύρους απαντήσεων σημαίνει ότι μερικά παιδιά, π.χ. της ηλικίας 4:8-5:1 ετών, απάντησαν μόνο σε 9 από τις 82 ερωτήσεις (εικόνες) του test, ενώ μερικά άλλα της ίδιας ομάδας απάντησαν σε 68 (ανώτερη τιμή) από τις 82 ερωτήσεις.

Γενικώς με την αύξηση της ηλικίας των παιδιών αυξάνει τόσο ο μέσος όρος των απαντήσεων, όσο και οι τιμές του εύρους των απαντήσεων (ανώτερη και κατώτερη).

β) Ποσοστά απαντήσεων σε κάθε ερώτηση του AWST από το σύνολο των παιδιών, από τα αγόρια και από τα κορίτσια (πίνακας 2).

Στον πίνακα (2) φαίνονται οι απόλυτες και ποσοστιαίες συχνότητες των σωστών απαντήσεων στις επιμέρους ερωτήσεις του συνόλου του δείγματος, των αγοριών και των κοριτσιών. Παρατηρούμε ότι για το σύνολο του δείγματος (αγόρια και κορίτσια) στις έννοιες: αστέρι, φεγγάρι, αγελάδα κ.τ.λ. απάντησαν σωστά στην κάθε ερώτηση κατά μέσο όρο 219 παιδιά με τυπική απόκλιση (Std. Dev.) 107,3. Η έννοια που είχε τις περισσότερες σωστές απαντήσεις (418) ήταν η υπ' αριθμ' 16 "σταυρός" και τις λιγότερες (8) η υπ' αριθμ' 81 "πλάνη" (ροκάνι).

Πίνακας 2

Απόλυτες και σχετικές συχνότητες σωστών απαντήσεων στις επιμέρους ερωτήσεις για το σύνολο του δείγματος, για όλα τα αγόρια και για όλα τα κορίτσια.

Πίνακας 2

Απόλυτες και σχετικές συχνότητες σωστών απαντήσεων στις επιμέρους ερωτήσεις για το σύνολο του δείγματος, για όλα τα αγόρια και για όλα τα κορίτσια.

Ερώτηση	Σύνολο παιδιών		Αγόρια		Κορίτσια		Ερώτηση	Σύνολο παιδιών		Αγόρια		Κορίτσια	
	f	%	f	%	f	%		f	%	f	%	f	%
1. Αστέρια	377	87,67	161	76,67	216	98,13	43. Φωφίτι	139	30,23	69	32,86	61	27,23
2. Φαγγάρι	401	97,26	197	93,81	204	92,73	43. Αλυσίδα	290	67,44	150	71,43	140	61,64
3. Αγκάλλω	404	91,95	202	96,19	202	91,82	44. Γάλα	285	66,24	141	67,14	144	65,45
4. Φάλλω	369	85,81	171	84,29	192	87,27	45. Μαντζουρό	173	40,70	78	37,14	97	44,09
5. Τσάτσι	65	15,12	13	6,27	32	14,55	46. Φωφί	100	23,26	50	23,81	50	22,73
6. Εξομα	168	39,07	88	41,90	80	36,36	47. Αστέρια	237	55,12	120	57,14	117	51,18
7. Φαγγάρι	353	82,09	181	86,19	172	78,18	48. Γράμμα	149	34,05	76	36,19	73	31,18
8. Οκρά	140	32,56	68	32,38	72	32,73	49. Γαργαλιό	303	70,47	156	74,29	147	66,67
9. Ζαρά	338	78,60	172	81,06	166	75,45	50. Πάρος	173	40,23	94	44,76	79	35,91
10. Καλαμά	266	65,12	123	58,38	193	87,73	51. Παροικαρά	81	18,84	42	20,00	39	17,23
11. Κόρυφα	395	91,86	194	92,38	201	91,35	52. Ρίγες	284	66,05	140	66,67	144	65,45
12. Πασαί	56	13,02	25	11,90	31	14,09	53. Ζαχί	187	43,49	99	47,14	88	40,00
13. Πράσι	378	87,91	190	90,48	188	85,45	54. Καλαμά	154	35,81	87	41,43	67	30,45
14. Καλαμά	32	7,70	68	32,38	64	29,09	55. Αίμα	186	43,26	90	43,86	96	43,64
15. Αρσά	345	80,23	184	85,71	161	75,40	56. Κόρυφα	197	45,81	92	43,81	105	47,73
16. Σαφί	419	97,44	207	98,57	212	96,36	57. Σαφί	82	18,07	35	16,67	47	21,36
17. Πράσι	353	82,84	127	60,48	126	57,27	58. Πάρος	220	51,16	113	53,81	107	48,64
18. Μασαί	306	71,16	157	74,76	149	67,73	59. Ημερό	188	43,72	93	44,29	95	43,18
19. Χαντά	295	68,66	143	68,10	152	69,09	60. Σαφί	138	31,09	78	37,14	60	27,27
20. Αρσά	328	75,07	125	59,52	103	46,82	61. Βίλ	132	30,70	72	34,29	60	27,27
21. Σαφί	385	66,28	131	63,33	152	69,09	62. Μπρά	205	46,67	103	49,05	102	46,36
22. Σαφί	308	46,37	123	57,62	87	39,55	63. Σαφί	381	85,62	184	87,62	197	89,55
23. Κόρυφα	276	64,19	155	74,29	120	54,55	64. Φαγγάρι	230	52,49	124	59,05	106	48,18
24. Γαργα	347	80,70	179	88,95	177	80,45	65. Ημερό	39	9,98	17	8,19	22	9,91
25. Χάν	262	60,91	132	62,86	130	59,19	66. Φαγγάρι	59	13,72	37	17,62	22	10,00
26. Αρσά	118	27,95	148	70,95	169	76,32	67. Αρσά	220	51,16	106	50,48	114	51,82
27. Φαγγάρι	149	34,16	171	81,43	178	80,91	68. Νί	322	76,05	154	73,33	173	78,64
28. Ζαχί	167	38,84	94	44,76	73	33,18	69. Χαντά	153	35,58	80	38,10	73	33,18
29. Σαφί	245	56,98	128	60,95	117	53,18	70. Ευαί	39	9,07	19	9,05	20	9,09
30. Σαφί	116	26,45	161	76,67	155	70,45	71. Εκατο	108	25,12	55	26,19	53	24,09
31. Τρέ	98	22,74	51	24,39	47	21,36	72. Πράσι	57	13,26	41	19,52	16	7,24
32. Καλαμά	305	70,93	148	70,88	157	71,36	73. Σαφί	164	37,14	84	40,00	80	36,36
33. Σα	180	41,86	108	51,43	72	32,73	74. Κόρυφα	234	53,16	67	31,90	67	30,45
34. Δρά	201	46,24	136	63,24	85	38,64	75. Φαγγάρι	44	10,23	19	9,05	25	11,36
35. Κόρυφα	237	55,12	129	61,43	108	49,09	76. Ζαχί	134	30,16	79	37,62	55	25,00
36. Τρέ	162	37,67	85	40,48	77	35,00	77. Τρέ	147	33,26	72	34,29	75	33,27
37. Σαφί	362	84,19	178	84,76	184	83,44	78. Μπρά	140	31,56	66	31,43	74	33,64
38. Φαγγάρι	369	85,81	177	84,29	192	87,27	79. Κόρυφα	149	34,81	108	51,43	80	40,45
39. Τρέ	241	56,00	120	57,14	121	55,00	80. Σαφί	45	10,47	19	9,05	26	11,82
40. Βίλ	111	25,35	158	75,24	153	69,55	81. Πράσι	3	0,68	7	3,33	1	0,45
41. Ζαχί	169	39,30	81	39,52	86	39,69	82. Φά	250	58,14	121	58,52	125	56,82

Στον πίνακα (3) περιλαμβάνονται οι έννοιες με τις περισσότερες και με τις λιγότερες απαντήσεις του συνόλου του δείγματος (αγοριών και κοριτσιών), καθώς και των αγοριών και των κοριτσιών χωριστά. Είναι προφανές ότι η έννοια "πλάνη" (ροκάνι) είναι γνωστή από λιγότερο του 5%, τόσο του συνόλου του δείγματος, όσο και των αγοριών και των κοριτσιών. Επομένως πρέπει να διαγραφεί από τις έννοιες του test, ως πολύ δύσκολη για τις ηλικίες αυτές. Αντιθέτως καμία έννοια δεν μπορεί να θεωρηθεί πολύ εύκολη, δεδομένου ότι δεν απαντήθηκε σε μεγαλύτερο από 98% του συνόλου των παιδιών. Στα αγόρια η έννοια "σταυρός" πρέπει να θεωρηθεί πολύ εύκολη, αφού απαντήθηκε από το 98,57 των παιδιών.

Ο μέσος όρος των αγοριών του πίνακα (2) που απάντησαν σωστά στις επιμέρους έννοιες είναι 110 ($M=110$) με τυπική απόκλιση 51,98 ($Std. Dev.=51,98$), με λιγότερες απαντήσεις (7) στην έννοια υπ' αριθμ' 81 "πλάνη" και με περισσότερες (207) στην έννοια υπ' αριθμ' 16 "σταυρός".

Πίνακας 3

Έννοιες του AWST με τις περισσότερες και με τις λιγότερες απαντήσεις του συνόλου του δείγματος, των αγοριών και των κοριτσιών

Έννοιες	Σύνολο δείγματος (αγόρια + κορίτσια)	Αγόρια	Κορίτσια
Περισσότερες σωστές απαντήσεις	Σταυρός (419)	Σταυρός (207)	Αστέρι (216)
	Αγελάδα (404)	Αγελάδα (202)	Σταυρός (212)
	Φεγγάρι (401)	Φεγγάρι (197)	Φεγγάρι (204)
	Κόκορας (395)	Κόκορας (194)	Αγελάδα (202)
	Στεφάνι (381)	Πρόβατο (190)	Κόκορας (201)
Λιγότερες σωστές απαντήσεις	Πλάνη (8) (ροκάνι)	Πλάνη (7) (ροκάνι)	Πλάνη (1) (ροκάνι)
	Προπέλα (30)	Προπέλα (17)	Προπέλα (13)
	Ενυδρείο (39)	Σπουργίτης (19)	Πύλη (16)
	Φοίνικας (44)	Φοίνικας (19)	Ενυδρείο (20)
	Σπουργίτης (45)	Ενυδρείο (19)	Φάρος (22)

Ο μέσος όρος των κοριτσιών που απάντησαν σωστά στις επιμέρους έννοιες είναι 108 ($M=108$) με τυπική απόκλιση ($Std. Dev.$) 56. Στην έννοια "πλάνη" (αρ. 81) απάντησε σωστά μόνο ένα κορίτσι, ενώ τις περισσότερες σωστές απαντήσεις των κοριτσιών συγκέντρωσε η έννοια "αστέρι" (αρ. 1).

Πίνακας 4

Εκατοστιαίες τιμές

Αρχικές τιμές	Η λ ι κ ι α					Αρχικές τιμές	V1	V2	V3	V4	V5
	V1 4.8 - 5.1	V2 5.2 - 5.5	V3 5.6 - 5.9	V4 5.10 - 5.1	V5 6.2 - 6.5						
4	0	0	0	0	0	43	66	52	40	37	47
5	0	0	0	0	0	44	67	60	41	42	58
6	0	0	0	0	0	45	70	66	46	46	58
10	0	0	0	0	0	46	76	67	52	49	58
11	2	1	0	0	0	47	79	70	60	54	58
12	3	1	0	0	0	48	82	71	63	59	68
13	3	3	0	0	0	49	82	77	69	64	68
14	3	3	0	0	0	50	83	81	71	64	68
15	3	3	0	0	0	51	85	84	76	65	68
16	5	3	0	0	0	52	87	87	81	69	68
17	6	4	0	0	0	53	89	87	87	73	74
18	6	5	0	0	0	54	89	91	88	79	90
19	7	5	0	0	0	55	89	94	90	79	90
20	8	5	0	1	0	56	89	94	93	79	90
21	9	5	0	1	0	57	89	94	93	84	90
22	10	10	0	1	0	58	90	96	96	85	90
23	12	10	0	1	0	59	91	96	96	86	90
24	14	10	4	4	11	60	92	96	96	90	90
25	15	10	5	4	11	61	92	98	96	91	95
26	17	13	5	5	11	62	94	99	97	93	100
27	19	13	6	6	11	63	95	99	97	93	
28	24	18	7	6	11	64	97	99	97	94	
29	25	19	9	9	11	65	99	98	96	96	
30	29	19	9	11	11	66	99	98	96	96	
31	34	23	12	14	16	67	99	99	96	96	
32	38	27	14	17	16	68	100	99	96	96	
33	38	28	22	20	16	69	99	99	96	96	
34	41	29	23	21	16	70	100	99	96	96	
35	43	32	24	22	16	71				96	
36	45	32	24	22	21	72				96	
37	47	32	26	27	26	73				100	
38	52	34	27	28	26	74					
39	55	42	29	31	32	75					
40	58	58	34	32	37	76					
41	59	47	35	33	42	77					
42	64	45				78					
						79					
						80					
						81					
						82					

Με βάση τις σχετικές αθροιστικές συχνότητες της κάθε ηλικίας υπολογίσαμε τις εκατοστιαίες τιμές (πίνακας 4). Από τον πίνακα αυτόν μπορούμε να διαπιστώσουμε τη θέση που καταλαμβάνει ένα παιδί μεταξύ των συνομηλίκων του (π.χ. της ηλικίας 4:8 - 5:1) στο test ενεργητικού λεξιλογίου, όταν απαντά σωστά στις 30 π.χ. από τις 82 ερωτήσεις του test. Κρίναμε σκόπιμο σε πρώτη φάση να μην καταρτίσουμε πίνακες στάθμισης χωριστά για αγόρια και κορίτσια ή και κατά κοινωνική τάξη, επειδή:

1. Η έρευνά μας για το ενεργητικό λεξιλόγιο των παιδιών της ηλικίας αυτής δεν είναι η τελική. Είναι μια πρώτη διερευνητική προσέγγιση του χώρου αυτού.

2. Δεν υπάρχουν γενικώς μεγάλες διαφορές μεταξύ αγοριών και κοριτσιών στις επιδόσεις τους στις επιμέρους ερωτήσεις του test, όπως δείχνει ο πίνακας 2.

3. Φαίνεται ότι υπάρχουν αντικείμενα τα οποία συνδέονται περισσότερο με δραστηριότητες ή διαφέροντα του φύλου. Γι' αυτό στις απαντήσεις στις αντίστοιχες ερωτήσεις προηγούνται ελαφρώς τα αγόρια ή τα κορίτσια. Π.χ. οι έννοιες προπέλα, πλάνη, σκάβει, κάνει σκι, ζέβρα, σκι, δίχτυ κ.λ.π. φαίνονται να είναι περισσότερο κοντά στη φύση και στις δραστηριότητες των αγοριών. Αντίθετα οι έννοιες μενεξεδένιο, σφουγγάρι, νύφη κ.λ.π. φαίνονται να είναι μάλλον πιο ενδιαφέρουσες στη γυναικεία φύση, γι' αυτό βλέπουμε ένα ελαφρό προβάδισμα των κοριτσιών. Μήπως είναι και αυτό ένα αποτέλεσμα των κοινωνικών στερεοτύπων; Η απάντηση δεν είναι τόσο εύκολη.

Γενικό συμπέρασμα

Ο πίνακας 4 (εκατοστιαίες τιμές) δείχνει ότι αρκετά παιδιά ηλικίας 4:8 - 6:5 ετών εμφανίζουν χαμηλή επίδοση στο test ενεργητικού λεξιλογίου. Το γεγονός αυτό πρέπει να μας προβληματίσει και να μας ωθήσει σε περαιτέρω έρευνες στον τομέα αυτόν. Είναι βέβαιο ότι επεμβαίνουν στη διαμόρφωση των αποτελεσμάτων και οι παράγοντες που ανάγονται στο περιβάλλον, δηλαδή στην οικογένεια και στο κοινωνικό στρώμα στο οποίο ανήκει το παιδί. Για το λόγο αυτό δεν μπορούμε να θεωρήσουμε τις εκατοστιαίες τιμές του πίνακα 4 ως εργαλείο στάθμισης των επιδόσεων των παιδιών με γενική ισχύ. Μια περαιτέρω εφαρμογή του test θα πρέπει να γίνει με βάση την ομαδοποίηση των παιδιών κατά ηλικία και κοινωνική τάξη. Στην περίπτωση αυτή θα προκύψουν και πίνακες εκατοστιαίων τιμών περισσότερο διαφοροποιημένοι και καλύτερα προσαρμοσμένοι στις ιδιαιτερότητες του κάθε παιδιού. Είναι περιττό να τονίσουμε και την ανάγκη διαφοροποι-

ησης των εκατοστιαίων τιμών με βάση το φύλο, έστω και αν οι διαφορές μεταξύ των φύλων δεν φαίνονται πολύ σημαντικές. Ελπίζουμε ότι θα μας δοθεί η δυνατότητα να ασχοληθούμε στη συνέχεια με τη λύση των προβλημάτων που παρουσιάζονται κατά τη διαδικασία διάγνωσης του ενεργητικού λεξιλογίου των παιδιών της προσχολικής ηλικίας.

Φ. Ε

Κριτήριο (test) ενεργητικού λεξιλογίου
 παιδιών ηλικίας 4:8 - 6:5 ετών
 (φύλλο εξέτασης)

Όνομα:

Επίθετο:

Διεύθυνση:

Επάγγελμα γονέων:

	Έτος	Μήνας	Ημέρα
ημερομηνία έρευνας			
ημερομηνία γέννησης			
ηλικία			

Ίδρυμα:

Ερευνητής:-----

Παρατηρήσεις για την έρευνα:
 (Αποκλίσεις στη γλώσσα, στη συμπε-
 ριοφορά, ιδιαίτερα συμβάντα κλπ.).

Αξιολόγηση

Βαθμοί σελ. 2 (21)

Βαθμοί σελ. 3 (22)

Βαθμοί σελ. 4 (23)

Σύνολο βαθμών

--

Αθροιστική συχνότητα

Απαραίτητα μέτρα

Οδηγίες αξιολόγησης

Το διάστημα μιας μέσης επίδοσης στο test βρίσκεται μεταξύ μιας αθροιστικής συχνότητας από 16 μέχρι 84. Μια αθροιστική συχνότητα άνω των 84 σημαίνει επίδοση ανώτερη του μέσου όρου. Προσοχή πρέπει να δοθεί σε αθροιστικές συχνότητες κάτω των 25 βαθμών (σχετικά με θεραπευτικές επεμβάσεις).

Έννοια	Αυθόρμητη απάντηση	Απάντηση μετά από ερώτηση	Βαθμοί
1. Αστέρι			
2. Φεγγάρι			
3. Αγελάδα			
4. Φύλλο			
5. Σκεπή			
6. Κάθισμα			
7. Φανάρι			
8. Ουρά			
9. Ζάρι			
10. Καπνός			
11. Κόκκορας			
12. Προινίζει			
13. Πρόβατο			
14. Κολυμπά			
15. Αρκούδα			
16. Σταυρός			
17. Πηδά			
18. Μπαστούνι			
19. Χτενίζεται			
20. Λουκάνικο			
21. Σωλήνας			
22. Σκάβει			
23. Κάνει σκι			
24. Γυναίκα			
25. Χερι			
26. Δαχτυλίδι			
27. Φωλιά			

Σύνολο βαθμών:

Έννοια	Αυθόρμητη απάντηση	Απάντηση μετά από ερώτηση	Βαθμοί
28. Ζέβρα			
29. Σανίδα			
30. Σχοινί			
31. Τρύπα			
32. Κεφάλι			
33. Σκι			
34. Δίχτυ			
35. Κεραία			
36. Τραβά			
37. Ελάφι			
38. Θερμόμετρο			
39. Ταΐζει			
40. Βαρέλι			
41. Ζωγραφίζει			
42. Θερμίζει			
43. Αλεπού			
44. Γάλα			
45. Μενεξεδένιο			
46. Φυσά			
47. Δρόμος			
48. Γράμμα			
49. Γεμίζει βενζίνη			
50. Πύργος			
51. Παγοδρομεί			
52. Ρίχνει			
53. Ζυγίζει			
54. Κάβουρας			

Σύνολο βαθμών:

Έννοια	Αυθόρμητη απάντηση	Απάντηση μετά από ερώτηση	Βαθμοί
55. Λίμνη			
56. Καρύδι			
57. Σφουγγάρι			
58. Γόνατο			
59. Ημερολόγιο			
60. Σφυρίζει			
61. Βέλος			
62. Μετράει			
63. Στεφάνι			
64. Φωτογραφική μηχανή			
65. Προπέλλα			
66. Φάρος			
67. Ανανάς			
68. Νύφη			
69. Χωράφι			
70. Ενυδρείο			
71. Εμποματιστήρας			
72. Πύλη			
73. Σύρμα			
74. Κλαδί			
75. Φοίνικας			
76. Υδρογείος σφαίρα			
77. Τσιμπήδα			
78. Μικρόφωνο			
79. Κολόνα			
80. Σπουργέτης			
81. Πλάνη (ροκάνι)			
82. Φύλλα			

Σύνολο βαθμών:

BIBΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- Angermaier, M.: Psycholinguistischer Entwicklungstest (PET). Weinheim 1974.
- Beckmann, H.: Ein Beitrag zur grammatischen Entwicklung der schriftsprachlichen Darstellung im Schulalter. In: Zt. für pädagogische Psychologie, Bd. 28, 1927.
- Belser, H.: testentwicklung. Weinheim und Basel 1975.
- Bohmc, G.: Hör- und Sprachstörungen bei Mehrfachschädigungen im Kindesalter. Stuttgart 1976.
- Bryan, F. E.: How large are children's vocabularies? Elem. School Journ., 1953, 54, 210-216.
- Bühler, H. und Mühle, G. (Hrsg.): Sprachentwicklungspsychologie. Weinheim und Basel 1974.
- Bühler, K.: Die geistige Entwicklung des Kindes. Jena 1922.
- Duhm, E. (Hrsg.) und HUSS, K.: Förderung sprachlicher Kommunikation 4- bis 6jähriger Kinder. Braunschweig 1977.
- Fischer, G.: Einführung in die Theorie psychologischer tests. Bern, Stuttgart und Wien 1974.
- Francescato, G.: Spracherwerb und Sprachstruktur beim Kinde. Stuttgart 1973.
- Gotte, R.: Landauer Sprachentwicklungstest für Vorschulkinder (LSV). Weinheim 1976.
- Grimm, H. und Scholer, H.: Heidelberger Sprachentwicklungstest. Braunschweig und Göttingen 1978.
- Grimm, H.: Psychologie der Sprachentwicklung. Bd I. Kohlhammer, Stuttgart, 1977.
- Grimm, H.: Scholer, H. und Wintermantel, M.: Zur Entwicklung sprachlicher Strukturformen bei Kindern. Weinheim und Basel 1975.
- Grimm, H.: Sprachentwicklung I und II, 1977.
- Hurlock, E. B.: Die Entwicklung des Kindes. Beltz, Weinheim, 1970.
- Kamratowski, I und J.: Wortschatztest für Schulanfänger (WSS 1). Weinheim 1969.
- Kasielke, E.: Sprachlicher Entwicklungsstand der Vorschulkinder, Teil I und II. Zeitschrift für Psychologie 1967, 174, 1-67 und 246-248.
- Kiese, Ch., Kozielski P.-M.: Aktiver Wortschatztest für drei -bis Sechsjährige Kinder. Beltz, 1979.
- Kiese, G.: Validitätsuntersuchungen am aktiven Wortschatztest für drei-bis sechsjährige Kinder von Kozielski 1977 (AWST 3-6). Math. nat. Fak. Diss. (unveröff.) Göttingen 1978.
- Kozielski, P. M., Kiese, C. und Chilla, R.: Über die Beziehung von Artikulationsstörungen und sozialen Milieubedingungen im Vorschulalter. Praxis der Kinderpsychologie und Kinderpsychiatrie 1976, 5, 190-196.
- Kozielski, P. M.: Entwicklung eines aktiven Wortschatztests für drei-bis sechsjährige Kinder (AWST 3-6). Math. nat. Fak. Diss. (unveröff.) Göttingen 1977.
- Lenneberg, E. H.: Biologische Grundlagen der Sprache. Frankfurt a. M. 1972.
- Lienert, G. A.: testaufbau und testanalyse. Weinheim, Berlin und Basel 1969.
- Mc Carthy, D.: Research in language development: retrospect and prospect. Monogr.

Soc. Res. Child Developm., 1959, 24, 5.

Mc Carthy, D.: The language development of the preschool child. Inst. Welf. Monogr., Univ. of Minn. Pr., Minneapolis, 1930, Nr. 4.

Meumann, E.: Die Entstehung der ersten Wortbedeutung beim Kinde. Leipzig 1908.

Michel, L.: Grundlagen der testdiagnostik. In: Handbuch der Psychologie: Psychologische Diagnostik. Göttingen 1971.

Neuhaus, W.: Der Aufbau der geistigen Welt des Kindes, 2. Aufl. München, 1962.

Nickel, H.: Entwicklungspsychologie, Bd. I u. II. Huber, 1982.

Oerter, R.: Moderne Entwicklungspsychologie, Auer, Donau-wörth, 1982.

Oevermann, U.: Schichtenspezifische Formen des Sprachverhaltens und ihr Einfluss auf die kognitiven Prozesse. In: ROTH, H. (Hrsg.): Begabung und Lernen. Stuttgart 1971.

Remplein, H.: Die seelische Entwicklung des Menschen im Kindes- und Jugendalter. München/Basel, 1971.

Schenk-Danzinger, L.: Entwicklungspsychologie. Wien, 1985.

Schmidt, H.-D.: Allgemeine Entwicklungspsychologie. Berlin 1973.

Seemann, M.: Sprachstörungen bei Kindern. Berlin 1969.

Shirley, M. M.: The first two years, a study of twenty five babies. Vol. I. Postural and locomotor development. Inst. Child Welf. Monogr., Ser. Nr.6, Univ. of Minn. Pr. Minneapolis, 1933 a.

Smith, M. E.: An investigation of the development of the sentence and the extent of vocabulary in young children. Univ. Iowa Stud. Child Welfare, 3, Nr.5, 1926.

Smith, M. K.: Measurement of the size of general english vocabulary through the elementary grades and high school. Genet. Psychol. Monogr., 1941, 24, 311-345.

Stern, W.: Psychologie der frühen Kindheit, Quelle und Meyer, Heidelberg 1967.

Templin, M.: Certain language skills in children, their development and interrelations. Inst. Child Welf. Monogr., Ser. Nr.6, Univ. of Minn. Pr. Minneapolis, 1957, 26.

Wendler, J. und SEIDNER, W.: Lehrbuch der Phoniatrie. Leipzig 1977.

Wurst, F.: Sprachentwicklungsstörungen und ihre Behandlung. Wien 1973.

Ζάχαρης Α.: Ψυχολογία της βρεσικής και νηπιακής ηλικίας. Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων 1994.

ZUSAMMENFASSUNG

Die vorliegende Arbeit stellt einen Versuch dar, den aktiven Wortschatz der griechischen Vorschulkindern zu erfassen. Als psychometrisches Instrument wurde der Wortschatztest von Kiese / Kozielski (1972) angewandt. Die Ergebnisse der Anwendung des tests zeigen, dass eine grosse Anzahl von Kindern, unter der potentiellen Leistungen ihrer Altersgruppe liegen. Diese Tatsache sollte uns motivieren, weitere Forschungen auf diesem Gebiet zu organisieren und eventuell

Förderungsprogramme für sprachlich benachteiligte Kinder zu erstellen. Ausserdem sollten wir Normtabellen für Knaben und Mädchen und Normtabellen für Kinder aus allen sozialen Schichten konstruieren. Diese Arbeit soll uns weiterhin beschäftigen.

Δ. Ζάχαρης
Διεύθυνση για αλληλογραφία:
Παναχαΐκού 57-59
262 24 Πάτρα